

Vasemmistonuorten vammaispoliittinen ohjelma 2021

1. Johdanto

“Tämän ohjelman tarkoitus on luetella niitä toimia ja keinoja, joilla mahdollistetaan ja tuetaan vammaisten henkilöiden hyvää, monipuolista ja virikkeellistä elämää yksilöinä sekä osana yhteiskuntaa. Ohjelman tavoitteet edistävät toteutuessaan vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta suhteessa vammattomaan valtaväestöön.”

Vasemmistonuoret (*Vänster Unga, Gurut Nuorat, Čižžbie'llnuör, Čizetnuorah*) on poliittinen nuoriso- ja kansalaisjärjestö, jonka keskeiset arvot ovat sosialismi, demokratia, feminismi, punavihreys ja kansainvälisyys. Taustaltaan järjestö on osa poliittista työväenliikettä. Vasemmistonuorten vammaispolitiikka perustuu nuorisoliiton keskeisiin arvoihin: ihmisarvon kunnioittamiseen, itsemääräämisoikeuteen sekä yhdenvertaisiin oikeuksiin kaikille ihmisille.

Tutkimusten mukaan vammaiset ihmiset kohtaavat arjessaan paljon ennakkoluuloja, syrjintää, poissulkemista ja jopa väkivaltaa. Heiltä saatetaan evätä oikeus koulutukseen, terveydenhuoltoon ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen vain ja ainoastaan heidän vammansa perusteella.

Vasemmistonuoret haluaa rakentaa Suomea, jossa vammaiset henkilöt ovat aktiivinen ja yhdenvertainen osa yhteiskuntaa, eivätkä sen marginaalissa. Vammaisille henkilöille kuuluvat samat ihmisoikeudet kuin muulle väestölle. Suomi on ratifioinut YK:n vammaissovituksen vuonna 2016, ja sitoutuu yhteiskuntana huolehtimaan moraalisesti sekä lainsäädännöllisesti siitä, että ihmisoikeudet toteutuvat kaikkien väestöryhmien kohdalla.

Yhdenvertaisuuden vahvistaminen hyödyttää koko yhteiskuntaa.

VASEMMISTONUORTEN KESKEISET VAMMAISPOLIITTISET TAVOITTEET

- Yhdenvertaisuuden ja vammaisten oikeuksien toteutuminen Suomessa
- Esteetön yhteiskunta ja osallistumismahdollisuuksien turvaaminen
- Itsemääräämisoikeuden ja kuulluksi tulemisen takaaminen
- Oikeus opintoihin, terveyteen, työhön sekä reiluun toimeentuloon

2. Asuminen ja perhe-elämä

Vammaisen henkilön tulee lähtökohtaisesti saada itse päättää oma asumismuotonsa. Kotona asumista on tuettava tarvittaessa kodinhoidon ja henkilökohtaisen avun kautta, mutta myös paikkoja asumisyksiköissä ja laitoksissa on oltava riittävästi. Vammaisten henkilöiden välttämättömiä asumispalveluita ei saa kilpailuttaa niin, että palvelun laatu kärsii. Esteettömien ja saavutettavien asuntojen saatavuus on varmistettava, ja niiden tarve on otettava huomioon niin uudisrakentamisessa, kuntien asumispalveluissa kuin mahdollisissa peruskorjauksissakin.

Vammaisen henkilön tulee saada itse päättää, kenen kanssa asuu, eikä asuinkumppani saa olla esteenä palveluasumiselle. Vammaisten vanhempien tulee saada asua lastensa kanssa, ja heitä on tarvittaessa tuettava vanhemmuudessa. Myös vammaisen lapsen oikeus asua vanhempiensa kanssa on turvattava. Vanhemmille on järjestettävä tarvittaessa apua ja tukea lapsen hoitoon, sekä halutessaan myös vertaistukea. Lapsen tai vanhemman vammaisuus ei saa olla este sosiaalietuuksille, eivätkä muut sosiaalietuudet saa olla este vammaispalveluille.

Lapsen tai vanhemman vammaisuus ei saa olla este sosiaalihuollon tuille, eikä sosiaalihuollon tuki saa olla este vammaispalveluille.

Mikäli vammaisen lapsi on sijoitettuna kodin ulkopuolelle, on hänen sairautensa tai vammansa asianmukainen hoito varmistettava. Sijoitettujen ja huostaanotettujen vammaisten lasten oikeudet ja turvallisuus tulee turvata vammaispalvelujen ja lastensuojelun monialaisena yhteistyönä. Huostaanotto tai sijoitus ei saa olla seuraus sairaudesta tai vammasta, mutta vammaisuus ei saa myöskään olla este sijoitukselle tai huostaanotolle. Vammaisen lapsi tai nuori tulee sijoittaa esteettömään ympäristöön. Mielenterveyspalveluiden saavutettavuus on varmistettava, ja tukea on tarjottava myös vammaisille lapsille tai nuorille.

3. Lapset ja nuoret

Vammaisilla lapsilla ja nuorilla tulee olla samat oikeudet lapsuuteen ja ikäkaudelleen tyypillisen käyttäytymiseen kuin vammattomilla. Vammaista lasta tai nuorta ei saa eristää vammattomista ikäisistään.

Lapsen tai nuoren sairaus tai vamma tulee ottaa huomioon päivähoito- tai koulupaikkaa osoittaessa. Vammaisella lapsella tulee olla oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Lapsi tulee sijoittaa mahdollisuuksien mukaan yleiseen

päivähoitoon tai yleisopetukseen, mutta väkinäistä ja lapselle haitallista integraatiota tulee välttää. Kuntien on tarvittaessa järjestettävä lapselle paikka erityispäivähoidosta tai erityiskoulusta.

Päivähoitopaikkojen ja koulujen sekä muiden lapsille tärkeiden ympäristöjen, kuten leikkipaikkojen tulee olla aidosti esteettömiä.

Kunnissa on järjestettävä harrastustoimintaa monipuolisesti, ja vammaisten lasten ja nuorten yhteistä harrastustoimintaa vanhempiensa kanssa on tuettava.

Vammaisliikuntamahdollisuuksia tulee olla tarjolla kaikissa kunnissa. Kuntien nuorisotilojen tulee olla esteettömiä, ja niissä tulee tarjota myös toimintaa ja tapahtumia, jotka on järjestetty ensisijaisesti vammaisille nuorille.

Vammaisilla nuorilla on korostunut riski joutua esimerkiksi seksuaalirikoksen uhriksi. Heillä on myös verrattain enemmän taloudellisia haasteita. Alle 25-vuotiaille tarjotun ehkäisyn tulee olla maksutonta kaikille nuorille. Ilmainen ehkäisy edistää täten vammaisten nuorten yhdenvertaisuutta.

4. Koulutus ja työ

Tietoa vammaisuudesta tulisi jakaa peruskoulussa esimerkiksi osana terveystiedon opetusta. Tämä ehkäisee ennakkoluulojen muodostumista.

Vammaisten koululaisten opinto-ohjaukseen tulee panostaa oikeanlaisen koulutusalan löytymiseksi. Ei ole nuoren edun mukaista ohjata häntä alalle, jolla hän ei voi työskennellä.

Kaikkien toisen asteen oppilaitosten sekä korkeakoulujen tulee olla esteettömiä ja saavutettavia. Jokaisesta maakunnasta tulee löytyä erityisammattioppilaitos sekä työhön valmentavaa koulutusta.

Opetus tulee tarjota lähiopetuksen lisäksi myös etänä, eli niin kutsutulla hybridimallilla silloin, kun se on riittävän ammattitaidon kehittymisen turvaten mahdollista.

Korkeakouluissa tulee tarjota erilaisia vaihtoehtoja opintojen suorittamiseen. Tämä paitsi helpottaa erilaisten liikuntarajoitteiden kanssa elävien opiskelijoiden opintoja, myös mahdollistaa joustavamman opintojen suunnittelun kaikille opiskelijoille, ja siten helpottaa esimerkiksi opintojen ohella työskentelyä ja osatyökykyisten asemaa.

Opintojen erityisjärjestelyjen hakemista tulee helpottaa ja byrokratiaa vähentää. Sairaus tai vamma ei saa olla esteenä opiskelulle, mikäli se ei itsessään estä alalle työllistymistä. Sairaus tai vamma ei saa olla esteenä työhön ottamiselle, mikäli vamma

ei vaikuta työtehtävien suorittamiseen. Vammaisella henkilöllä tulee olla oikeus etätööhön, mikäli etätöskentely ei vaikuta työtehtävien suorittamiseen negatiivisesti. Työnantajaa voidaan rohkaista vammaisen henkilön työllistämiseen verohelpotuksin. TE-palveluiden työntekijöitä on koulutettava erityisesti sairaiden ja vammaisten työllisyyden edistämiseen.

5. Sosiaaliturva ja vammaispalvelut

Perustulo edistäisi vammaisten henkilöiden työllistymismahdollisuuksia, erityisesti osatyökykyisten kohdalla. Perustulo ei saa kuitenkaan korvata vammaisetuuksia. Oikeuden vammaisetuuksiin tulee säilyä perustuloon siirtymisen jälkeenkin.

Vammaisetuuksien saatavuutta ja tasoa tulee yhdenvertaistaa.

Työkyvyttömyyseläkeläisten vammaisetuuksien tulee olla samansuuruisia kuin muidenkin vammaisetuuksien, eikä vammautumis- tai sairastumisikä saa vaikuttaa negatiivisesti etuuksien tai palkkatöiden kerryttämien tulojen säätelyyn.

Vammaispalvelut on myönnettävä paitsi diagnostisin perustein, myös tarveharkintaisesti.

Julkisen vallan tulee huolehtia hyvinvointipalvelujen laadusta ja saatavuudesta myös vammaisille ihmisille. Vammaispalveluiden hakemusten käsittelyä on nopeutettava, ja vammaispalveluiden sekä vammaisetuuksien hakemiseen on tarjottava apua. Asunnon muutostöitä tulee tarjota matalalla kynnyksellä. Välttämättömälle avulle ja tuelle on säädettävä selkeät laatuvaatimukset. Henkilökohtaista apua ja kotihoitoa ei saa kilpailuttaa siten, että palvelun laatu kärsii. Samalla henkilökohtaisen avun hakuprosessia on helpotettava sitä tarvitseville henkilöille.

Kuljetuspalveluiden nykyinen määrä on täysin riittämätön. Kuljetuspalveluita on laajennettava niin, että asiointi onnistuu päivittäin (60 matkaa kuukaudessa). Tällä hetkellä vammaispalvelulain mukainen kuljetuspalvelu sisältää lähtökohtaisesti 18 yhdensuuntaista asiointimatkaa, eli vammaisen henkilö voi poistua kotoaan yhdeksän kertaa kuukaudessa. Kuljetuspalveluiden laatu ja laajuus vaihtelevat kunnittain. Kuljetuspalvelua on valvottava selkeämmin, ja asiakkaan mahdollisuutta vaikuttaa palveluntarjoajan valintaan tulee lisätä.

Junamatkustamisen ja joukkoliikenteen osalta Suomessa ilmenee merkittäviä haasteita apuvälineillä liikkuville henkilöille.

6. Terveys

Vammaisten henkilöiden palveluissa ja terveydenhuollossa tulee noudattaa erityistä huolellisuutta. COVID-19-pandemian aiheuttama poikkeustilanne ei saa aiheuttaa sairauden tai vamman hoidon laiminlyöntiä. Samalla tulee huomioida se, että moni vammaisen ihminen kuuluu tartuntatautien riskiryhmiin. Erilaiset sairaus- tai vammaryhmät tulee ottaa huomioon rokotuksia järjestettäessä, ja viranomaisten tulee tarjota tarpeeksi tietoa sekä rokotukset mahdollisimman pian myös vammaisille. Koronapandemian rokotejärjestyksessä tulee priorisoida myös neurologisesti vammaisten rokottaminen, kun se on mahdollista. Kela-korvaus on merkittävä taloudellinen kysymys suurelle osalle potilaita, ja korvauksen tasoa tulee selkeästi nostaa.

Sairaus tai vamma ei saa aiheuttaa muiden sairauksien huomiotta jättämistä terveydenhuollossa. Sairauden tai vamman kivunhoidollisia ratkaisuja tulee uudistaa ja parantaa. Hoidon aikaisten siirtymävaiheiden sujuvuuteen tulee panostaa, esimerkiksi lasten ja nuorten fysioterapiassa. Kivunhoitoa vammaisille potilaille tulee parantaa, jaterveydenhuollon toimintakulttuuria kehittää tunnistamaan laiminlyönnit.

Vammaisilla henkilöillä on suurempi riski sairastua riippuvuussairauksiin, kuten päihderiippuvuuteen. Päihdehoidossa tulee huomioida vammaisen henkilön henkilökohtaiset tarpeet ja henkinen tuki. Lääkekannabiksen säätelyä on vapautettava siten, että sitä voidaan tarjota lääkitsemiseen nykyistä useammin vaihtoehdoksi. Lääkekannabis on hyvä apu kivunhoidossa, eikä sen riski riippuvuuden aiheuttamiseen ole suurempi kuin esimerkiksi opioidipohjaisten kipulääkkeiden kohdalla.

Vammaisella henkilöllä on oikeus päättää ehkäisystä ja seksuaaliterveyteen liittyvistä asioista samalla tavalla kuin vammattomillakin. Vammaisia lapsia ja nuoria ei tule sivuuttaa seksuaalikasvatuksessa. Vammaisia ihmisiä ei saa painostaa ehkäisyyn, sterilisaatioon tai aborttiin. Vammaisen henkilön synnytykseen on tarjottava tarpeen mukaan erityistä tukea. Vammaisten seksiin liittyvää stigmaa tulee purkaa. Vammaisten seksuaalisia tarpeita tulee tukea mahdollistamalla avustettu seksi. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi julkisella tuella koulutetuilla seksityöntekijöillä, joille on yrityksen tai työosuuskunnan perustaminen on mahdollistettu. Vammaisille tulee tarjota myös räätälöityjä apuvälineitä seksiin, mikäli massatuotetut apuvälineet eivät ole sopivia. Jokaisessa ryhmäkodissa on oltava mahdollisuus tavata seksuaalialan ammattilaista, joka neuvoo ja tukee seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa.

Vammaisuus ei saa olla este sukupuolenkorjausprosessiin hakeutumiselle. Vammaisia on kohdeltava sukupuolen moninaisuuden aiheissa yhdenvertaisesti, eikä kehitysvammaisuus, autismi tai erilaiset kommunikaatiotavat saa olla este halutuille hoidoille. Korjausprosessista ja sukupuolen moninaisuudesta on tarjottava tietoa myös

vammaisille. Prosessiin hakeutuessa tilanne tulee kartoittaa yksilökohtaisesti, kuten muidenkin hakeutujien kohdalla.

Korjaushoidoissa on otettava huomioon vammaisuuden ja kehojen kirjo. Tämänhetkiset vaatimukset esimerkiksi painoindexistä ovat monen vammaisen saavuttamattomissa, eikä korjausprosessi siksi ole mahdollinen. Korjaushoitojen saatavuus tulee yhtenäistää kaikille samanlaiseksi, ja niihin on suhtauduttava elintärkeinä hoitoina.

7. Vanhustenhuolto

Vammaispalveluiden asiakkuutta ei saa päättää, kun henkilö täyttää 65 vuotta. Monen sairauden tai vamman oireet muuttuvat ja voimistuvat ikääntyessä. Asiakkuuden päättämisen sijaan ikääntyneen vammaisen palveluita tulee tehostaa ja kohdentaa.

Ikääntyneiden riski vammautua on suurempi ja ikääntyneiden turvallista asumista tuleekin tukea tekemällä asuntoon tarvittavia muutostöitä ja varmistamalla asunnon esteettömyys.

KAMPANJATYÖRYHMÄN TERVEISET LUKIJALLE

Tervehdys!

Keitä olemme:

Vasemmistonuorten vammaispoliittinen työryhmä koostuu nuorista aktiiveista, jotka haluavat kehittää vammaisten henkilöiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä hälventää vammaisiin henkilöihin ja vammaisuuteen liittyviä ennakkoluuloja. Valtaosalla työryhmän jäsenistä on jokin side vammaisuuteen oman tai läheisen sairauden tai vamman kautta. Joukossamme on toimijoita aiheeseen perehtyneistä asiantuntijoista maallikkoihin.

Kampanjasta:

Kyseessä on Vasemmistonuorten marraskuisen liittokouksen (2019) päättämä kampanja vammaisten ja neuroepätyypillisten ihmisten aseman ja oikeuksien parantamiseksi Suomessa.

Yleisesti:

Poliittisten järjestöjen toteuttamat kampanjat vammaisten oikeuksista ovat harvassa, elleivät olemattomia. Kampanjaa toteutettaessa on ollut haastavaa löytää esimerkkejä aiemmista poliittisista kampanjoista vammaisille ihmisille. Senkin vuoksi on entistä tärkeämpää, että aihe nostetaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Kampanjan toteutus lähti käyntiin muutaman hengen voimin, mutta on laajentunut yhä useamman nuoren projektiksi. Työryhmän hidas, joskin tasainen kasvu osaltaan osoittaa, kuinka hauraalla pohjalla vammaispolitiikka on poliittisten liikkeiden sisällä; tietoisuus aiheesta on rajallista ja julkiselle keskustelulle vieraan aiheen käsittely tuntuu epäluontevalta.

On ilo huomata, että Vasemmistonuoret lähti omalta osaltaan toteuttamaan tätä tärkeää kampanjaa, osallistaen vammaisia ihmisiä kampanjan toteutukseen. Ei mitään meistä, ilman meitä.

Vammaispoliittinen työryhmä

Helsingissä, elokuussa 2021